

Kopumā nolasītie referāti ieskicēja bagātīgu un daudzveidīgu pieredzi reģionālās un lokālās vēstures izziņāšanā saistībā ar pētījumiem, kurus veikuši un turpina veikt gan individuāli pētnieki, gan muzeji kā specifiskas reģionālās pētniecības iestādes, gan specializētās institūcijas (Latgales pētniecības institūts), gan atsevišķi projekti (Rietumlatvijas izpētes projekts). Vienlaikus diskusiju gaitā tika konstatēts, ka šobrīd Latvijas vēstures zinātnē nav precīzas izpratnes par jēdziena “reģionālā vēsture” (vai “lokālā vēsture”, novadpētniecība (H. Soms)) saturu un pielietojumu. Kā piemērs tika minēts pētnieciskais darbs, kas tiek veikts Daugavpils Universitātē un Latgales pētniecības institūtā, kur Latgales vēstures tēmu izpēte tiek saistīta ar reģionālās vēstures jomu. Tai pašā laikā turpinājumizdevums “Senā Rīga” nekad nav ticis raksturots kā tāds, kas būtu attiecināms uz reģionālās vai lokālās vēstures jomu. Nereti rodas iespaids, ka “Latvijas vēstures” (resp., visu Latvijas vēsturi aptverošu tēmu) un “reģionālās” vai “lokālās” vēstures izpēte tiek nodalīta pēc pētniecisko institūciju vai fizisko personu darbības vietas (Rīga/pārējā Latvija).

Sekcijas referāti arī atklāja nepieciešamību diferencēt vēstures pētījumus un publikācijas, kas veltītas reģionālajai vai lokālajai vēsturei, vismaz trijās strikti nošķiramās grupās: akadēmiskie pētījumi, muzeju pētījumi (t.sk. izstādes kā specifiska vēstures izpētes forma) un novadpētnieciskie pētījumi. Tika secināts, ka reģionālās vēstures specifiski stiprā puse ir tās saistība ar plašu sabiedrības segmentu, akadēmiskās “nišas” pētniekiem sadarbojoties ar muzejiem un pētniekiem – amatieriem. Vienlaikus šī stiprā puse, kā norādīja prof. H. Soms, slēpj sevī arī potenciālus un reālus draudus akadēmiskumam.

Sekcijas darba nobeigumā tika citēta norvēģu sociālantropologa Tomasa Hillanna Ēriksena paustā atziņa par viņa pētījumu lokālo perspektīvu, kuru viņš kādā intervijā raksturojis šādi: “.. ja es mēģinātu radīt bildi ar pasaules kopainu, rezolūcija būtu tik zema, ka detaļas saskatīt nevarēs” (“Rīgas Laiks”, 2011, septembris, 58. lpp.). Novērtējot šīs atziņas moderno, “digitālo” perspektīvu, līdzīgi varētu raksturot arī reģionālās un lokālās vēstures nepieciešamību – šādi pētījumi visai bieži ļauj iegūt augstāku, precīzāku un asāku rezolūciju jeb “palielinājumu” Latvijas kopējās vēstures atsevišķu aspektu izpratnē.

Armands Vijups

LATVIJAS VĒSTURNIEKU I KONGRESS, 7. SEKCIJA “LATVIJAS VĒSTURES APGUVE UN MĀCĪŠANA”

Vēstures izglītības sekcijas darbs tika iedalīts atsevišķos sīkākos tematiskos blokos, kuri patlaban piesaista akadēmisko aprindu uzmanību. Ar ziņojumiem uzstājās divpadsmit vēstures pētnieki. Uzmanība tika pievērsta tikai Latvijas 20. gadsimta problemātikai. Ar ievadreferātiem uzstājās LU

Juridiskās fakultātes profesore Sanita Osipova un vēstures skolotāja Aija Abens, sniedzot ieskatu vēstures izglītības problēmās starpkaru periodā. Desmit pārējie referenti runāja par Otrā pasaules kara un padomju okupācijas periodu. Katra tēma tika atspoguļota gan no vēstures skolotāja viedokļa, gan no attiecīgās problēmas pētnieka viedokļa. Šāda pieeja pilnībā attaisnojās. Akadēmisko aprindu pārstāvji ieskicēja Latvijas 20. gadsimta vēstures atsevišķu problēmu izpētes līmeni, dodot iespēju skolotājiem raksturot, cik lielā mērā šīs problēmas atspoguļojas vēstures mācīšanā Latvijas skolās. Sekcija bija labi apmeklēta, lielākā daļa interesentu bija vēstures skolotāji.

Pirmā būtiskā problēma, kura tika pieminēta kongresa sekcijā, ir plaisa starp skolēnu interesēm un akadēmisko aprindu piedāvājumu vēstures izpētes jomā. Akadēmiskā sabiedrībā tik ļoti būtiskie 20. gadsimta vēstures jautājumi un pirmām kārtām Otrā pasaules kara un pēckara gadi mūsdienu skolēnus interesē maz. Galvenais intereses trūkuma cēlonis ir lielā laika distance, kas attiecīgos notikumus šķir no mūsu dienām. Vēsturiskā apziņa, ko veido paaudzēs pārmantotie stāsti par agrāko laiku notikumiem, vairs neatstāj būtisku ietekmi uz mūsdienu skolēniem. Tas saistīts galvenokārt ar apstākli, ka kopš Otrā pasaules kara beigām nomainījušās jau trīs paaudzes.

Lai padarītu mācību procesu interesantāku, nepieciešams domāt par atraktīvāku mācīšanas veidu. Daudz lielāka uzmanība būtu jāpievērš populārzinātnisku un izglītojošu filmu veidošanai, kā arī citu atraktīvu mācību formu ieviešanai. Nebūtu slikti, ja vēstures speciālisti varētu izveidot kādu institūciju, kura nodarbotos ar jaunu vēstures apguves metožu un to pielietošanas pedagoģijas un vēstures popularizēšanas sfērā izpēti un izstrādi.

Otrs jautājums, kuru izvirzīja Okupācijas muzeja zinātniskais līdzstrādnieks Uldis Neiburgs, saistīts ar socioloģisko aptauju rezultātiem par Otrā pasaules kara uztveres īpatnībām Latvijā. Aptaujas pierādīja, ka daudzi Latvijas iedzīvotāji nav gatavi diskusijām. Varbūt skolās būtu jāmaca arī prasme uzklausīt citādu viedokli un diskutēt, apziņa, ka citai sabiedrības daļai varētu būt arī cits viedoklis.

Trešais būtiskākais sekcijas darbā pieminētais jautājumu loks skāra problēmu, vai akadēmiskās vēsturnieku aprindas spēj formulēt pietiekami zinātniskus un aktuālus jautājumus, vai mēs paši apzināmies, kādi jautājumi jāpēta. Vēstures doktore Daina Bleiere sacīja, ka nepietiek tikai ar vēstures avotu apzināšanu un to atspoguļošanu pētījumos. Nepieciešams daudz vairāk izmantot teorētiska rakstura literatūru un sociālo zinātņu pētījumus. Viens no būtiskākajiem un aktuālākajiem jautājumiem, kurš būtu jāpēta, runājot par poststalinisma periodu, ir jautājums, kā funkcionēja Padomju Latvijas politiskā elite, kādas bija tās attiecības ar Maskavas centrālo valdību.